

У МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

таким чином набуваючи утопічних ознак, які розкриваються через певну ідеалізацію суспільства загалом та його гармонізацію з природою.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вишницька Ю. Міфологема «Острів» як одна з домінант міфосценарію «Віднайденного/Втраченого Раю». Актуальні питання філологічних наук: наукові дискусії: Міжнародна науково-практична конференція. С. 85-88.
2. Динниченко Т. Інтертекстуальний перегук повісті А. Жіда «Ізабель» і п'єси А. Чехова «Вишневий сад». Збірник наукових праць (філологічні науки) № 14, 2019. С. 68-73.
3. Еліаде М. Трактат з історії релігій / Пер. з фр. Олексія Панича. К.: Дух і Літера, 2016. 520 с.
4. Павленко І. До питання про соціально-утопічні мотиви в українському фольклорі (на матеріалі легенд та переказів про Запоріжжя). Літературний процес в контексте етнокультур. 2005. С. 51-53.
5. Fleming J. The Roman de la Rose. A Study in Allegory and Iconography. Princeton: Princeton University Press, 1969. 257 p.

ІСТОРІЯ РОСІЙСЬКОГО АГЕНТА В ОПОВІДАННІ КАРЛА ЕМІЛЯ ФРАНЦОЗА «МАРТИН РУБЕЛЬ»

Притолок С.А.

*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри німецької філології та
методики навчання німецької мови*

*Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка*

Оповідання «Мартин Рубель» Карла Еміля Францоza, опубліковане у 1877 році у збірці «Від Дону до Дунаю» для німецькомовної читацької аудиторії, охоплює події часів розпаду Габсбурзької імперії і привертає особливу увагу, оскільки його тематика вирізняється із звичного літературного репертуару австрійського письменника. Із властивою йому тонкою іронією і прозорливістю Француз описує історію галичанина Мартина Барчинського, який став агентом таємних спецслужб царської Росії, що активізували свою підпільну діяльність на території Східної Галичини та Буковини, котрі входили на той час до Австро-Угорщини, з надією відколоти їх від старої імперії і в майбутньому приєднати до російської. Атмосфера твору відтворює напружену політичну ситуацію, зумовлену боротьбою різних суспільних сил та національних рухів в кінці 19-го століття за сфери впливу на східні провінції Габсбургів.

Твір починається зі вступу наратора, в якому він розповідає, що перша зустріч із Мартином відбулася, коли той був зовсім малим і «носив лише одну

сорочку, і до того ж нечисту, оскільки то була п'ятниця, а він змінював її лише в неділю зранку», а коли він зустрів його востаннє, через двадцять років, той був «елегантно одягнений у хутро куниці, а поверх того — послужні медалі, орден Станіслава і орден Такова» [1, с. 130] (тут і далі переклад наш).

Оповідач підкреслює, що вважає своїм обов'язком розповісти світові історію негідника, оскільки вбачає небезпеку в діяльності таких таємних агентів царської Росії і застерігає про масштаби шкоди, якої вони можуть завдати: «Я думаю, що варто розповісти про цю кар'єру. І не заради Мартина Барчинського — хай Бог боронить! Є багато таких, як він. Скільки, знає, звичайно окрім Бога, тільки третій відділ царської канцелярії» [1, с. 130].

Щоб обґрунтувати ницість натури Мартина, Француз починає розповідь з історії життя його батька — Костянтина Барчинського, який народився в селянській родині в передмісті Вигнанки біля Барнова. Як відомо, саме так Француз називав своє рідне місто Чортків (тепер Тернопільської області), щоб спростити назву для німецькомовного читача. Навчаючись спочатку у польській школі при монастирі, пізніше вісім років у Тернопільській гімназії, а згодом — у семінарії Перемишля, Костянтин Барчинський, перш за все, відзначився тим, що доносив на своїх товаришів: «Він багато сидів, багато доносив і мало вчився» [1, с. 131]. Задля досягнення мети Барчинський не гребував жодними методами. Так, наприклад, щоб скласти іспити, він заручився із небогою каноніка, але одразу ж після цього «охолонув» до своєї обраниці: «Його залишила сила волі, а разом із нею й кохання, про що він, як чесний чоловік, одразу сповістив дівчині» [1, с. 132].

З надією отримати хорошу парафію Костянтин повертається до Тернополя, де вдається до наступної афери: одружується із дочкою однієї «небагатої, але впливової людини», яка на той час «вже пізнала любов, а доказу цього було вже півтора роки» [1, с. 132]. Проте це йому не допомогло, бо слава з Перемишля наздогнала його й тут, врешті він опинився у «забутому богом місці», про що свідчила сама назва села — «Чортовка» [1, с. 132]. Пристрасть до чарки прискорила деградацію Костянтина Барчинського, а довершенням цього процесу стала співпраця із представниками таємної російської канцелярії. Наратор, однак, зауважує, що росіянам не надто пощастило із кандидатурою: з одного боку, Костянтин «не мав жодних патріотичних чи моральних упереджень і погодився бути шпіоном, поки йому за це платитимуть», з іншого, — «ніхто не вважав його гідним довіри, тому його діяльність обмежилася лише розповсюдженням брошур для молоді» [1, с. 147].

Як і в багатьох своїх інших творах, Карл Еміль Француз ілюструє тезу про визначальну роль спадковості в долі людини: «Хлопчина був доволі кмітливим і умів бути приємним, але у ньому вирувала кров його батька» [1, с. 137]. Мартин переймає батькову схильність до зради й нищих вчинків і навіть спочатку хизується цим, проте з віком стає обережнішим і старанно маскує свої вчинки. Заради вигоди він, як і його батько, стає агентом третього відділення царської жандармерії і швидко багатіє. Оповідач дає йому прізвисько «Рубель» через особливу любов до російських грошей. Мартин переконаний, що українці і росіяни — «один народ», а тому не варто наполягати на збереженні власної

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

автентичності: «Оскільки росіяни прогресивніші, ми, русини, не повинні зважати на дрібниці» [1, с. 151].

Стрімку кар'єру агента-зрадника Француз лаконічно презентує через випадкові зустрічі Барчинського із наратором: під час кожної з них той констатує новий рівень соціального статусу і, одночасно, моральної деградації героя. Просторові координати твору щоразу змінюються, фіксуючи нові етапи в житті протагоніста: Вигнанка, Чернівці, Відень, Грац та ін. Однак, як зауважує Йозеф Петер Стрелка, географія твору сягає набагато ширше вказаних міст, оскільки його проблематика виходить далеко за межі «старої Дунайської монархії» [2, с. 186].

Коли оповідач зустрічає малого Мартина на ярмарку у Барнові, той вихваляється одягом, який купив йому батько, що раптово розбагатів. Через два роки відбулася зустріч в Чернівецькій гімназії, під час якої Мартин зухвало заявляє, що один «пан із закордону» платить рублями його батькові: «І в Чортовці можна добре жити, якщо маєш гроші. А гроші тепер ми маємо. Рублі, брате, рублі» [1, с. 136]. Наступною кар'єрною сходинкою стала робота секретаря і перекладача в консульстві російського уряду, яке відкрилося у Чернівцях. Пізніше оповідач зустрічається із Барчинським у Відні, коли той видаючи себе за росіянина, агітує слов'ян вступити в сумнівну літературну спілку. Він стає також керівником і агітатором царської російської партії, після того як знищив свого конкурента Ніканова, донісши на нього. Про інші «досягнення» Мартина наратор дізнається у Празі із «Московської газети», що датується лютим 1870 року із вигаданою біографією Барчинського, в якій той фігурує як син заможних аристократів зі східної Росії. Остання їхня зустріч відбувається у Граці і датується 1877 роком: «Я упізнав його одразу, незважаючи на надзвичайну зовнішню елегантність та медалі... Я побачив, ким він став: шпигуном вищого ґатунку. І де він заробив собі свій лавровий вінок, мені підказував орден на його грудях» [1, с. 167]. Завершується оповідання звичним резюме наратора: «Ось так, оце й усе, що я знаю про Мартина. Але я думаю, цього досить, щоб розповісти іншим» [1, с. 167].

В оповіданні «Мартин Рубель» Карл Еміль Француз тонко описує підривну діяльність російських агентів на території Австро-Угорщини, які за допомогою шантажу, підкупу та пропаганди чинили тиск на несвідомих й морально нестійких громадян, примушуючи їх до співпраці: «Де не діяли ідеальні мотиви — там діяв рубель. В кожному окрузі знаходився хоча б один чоловік, хто роздавав гроші та листівки» [1, с. 167]. Автор показав методи впливу і передбачив жахливі наслідки ворожої діяльності російської імперії щодо своїх сусідів в 19-му столітті: «Якщо десь було чутно екзальтовані промови, зустрічалися часто брошури сумнівного змісту чи доводилося бачити невеликі демонстрації, то їх режисером без сумніву був рубель» [132, 167].

Використаний Французом в оповіданні прийом «літературного репортажу» надає розповіді певної «документальності», створює ефект максимальної об'єктивності зображуваного і не втрачає своєї актуальності в наші дні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Franzos Karl Emil. Martin der Rubel // Franzos Karl Emil. Erzählungen aus Galizien und der Bukowina. Berlin: Nikolai, 1988. 130 -167 S.

2. Strelka J. P. Nachwort // Franzos K. E. Erzählungen aus Galizien und Bukowina. Berlin: Nikolai, 1988. S. 169 - 190.

IMAGE OF THE THEME OF GOOD AND EVIL IN A MODERN SONG INTERPRETATION

Бейгер І.

*студентка факультету іноземних мов
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Науковий керівник:

Чорній Р. П.

*кандидат філологічних наук, доцент кафедри
романо-германської філології
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

The theme of good and evil is raised in the song lyrics of all generations. These concepts are ambiguous and complex, because good and evil live inside each person and the line between them is too thin. In fact, each person has his own beliefs about good and evil, many internal and external factors influence this [1, p. 2]. In all lyrical works, good always defeats evil, because evil cannot defeat that which creates happiness and good. The theme of good and evil is of course still relevant today and is reflected in many lyrical works. In particular, songs performed in new musical genres are especially interesting. For example, the well-known Ukrainian singer Jeri Hale performed the song "Nesestry" in the genre of modern folk music, namely neo-traditional folk. Modern folk music developed on the basis of folk music in the middle of the 20th century. The beginning of this was the emergence of the phenomenon of folk revival, when folk music began to spread among a mass audience. Neo-traditional folk is music performed in a traditional manner [2].

The lyrics of the song were written by Ivan Klymenko, and the singer took the melody from the folk song "Oh, the oaks and branches bend." According to her, when she studied at the conservatory, this song was taught in folklore. She dreamed of using that melody somewhere, so she transformed it a little and the song "Nesestry" came out. Jeri Hale wanted her song to sound like a folk song, like a ballad where the melody is repeated. And later, when people heard this song, they thought it was a Ukrainian folk song [4].

The song "Nesestry" in the form of a fairy tale-parable tells the story of the relationship between good and evil stepsisters who live together in the same hut [5]. One of them is good and beautiful, and the other is evil and envious. The good sister helps her